

Osoba fizyczna w drodze po grant

Osoby fizyczne niezatrudnione w ośrodkach prowadzących badania naukowe to nowa kategoria wśród podmiotów uprawnionych do składania wniosków w konkursach na finansowanie projektów badawczych. Jak dokładnie wygląda ich droga do otrzymania grantu?

Konkursy na finansowanie projektów badawczych z środków z budżetu państwa to jedna z wielu możliwości uzyskania przez naukowców pieniędzy na przeprowadzenie badań naukowych. Ogłaszane kilkakrotnie w ciągu roku, wcześniej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a obecnie przez Narodowe Centrum Nauki (NCN) przyciągają coraz więcej naukowców z tysiącami pomysłów na badania.

Do 2010 roku naukowiec z gotową koncepcją projektu badawczego mógł startować w konkursach wyłącznie z ramienia zatrudniającego go podmiotu. Naukowiec bez zatrudnienia miał mocno ograniczone możliwości ubiegania się o finansowanie. W wyniku reformy z kwietnia 2010 roku w systemie finansowania nauki zmieniło się sporo. Najbardziej zauważalną zmianą jest to, że konkursy ogłasza i najlepszych wyłania agencja wykonawcza zarządzana przez naukowców, czyli NCN. Jednak nie jest to bynajmniej jedyna zmiana. Omówmy jedną z bardziej znaczących modyfikacji w modelu finansowania nauki, czyli zwiększenie liczby podmiotów uprawnionych do składania wniosków o finansowanie projektów badawczych. Według zapisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki o granty mogą ubiegać się **osoby fizyczne**.

Co to oznacza? W dużym skrócie można powiedzieć, że dzięki tej zmianie niezależni naukowcy, niezatrudnieni w żadnym podmiocie prowadzącym badania naukowe mogą samodzielnie uzyskać pieniądze na realizację swoich projektów.

Osoby fizyczne mogą składać wnioski w konkursach na finansowanie projektów badawczych ogłaszanych przez NCN. W ramach pierwszych czterech konkursów w czerwcu 2011 r. do NCN spłynęło niemal 8 tysięcy wniosków, w tym 1473 propozycje od osób fizycznych, opiewające na kwotę niemal 250 milionów złotych. Najwięcej wniosków od osób fizycznych spłynęło do NCN w konkursie dla osób rozpoczynających karierę naukową, nieposiadających stopnia naukowego doktora, a to z bardzo prostego powodu: większość stanowiły projekty badawcze doktorantów studiujących na polskich uczelniach. Zwykle nie są oni zatrudnieni w jednostce, w której realizują studia doktorskie.

Pójdźmy przez chwilę tym tropem. **Jak o finansowanie może ubiegać się doktorant?**

W poprzednim modelu finansowania nauki, a więc w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, doktoranci mogli ubiegać się o środki na realizację tzw. projektów promotorskich, obwarowanych kilkoma warunkami. Kierownikiem takiego projektu w większości przypadków był promotor, a co za tym idzie, był on formalnie wnioskodawcą, a następnie stroną umowy o finansowanie projektu. Warunkiem ubiegania się o finansowanie projektu promotorskiego było otwarcie przewodu doktorskiego, projekt badawczy musiał być ściśle związany z tematem rozprawy doktorskiej, a w jego rozliczeniu należało przedstawić raport końcowy oraz recenzje pracy doktorskiej lub informację o uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Żaden z tych warunków nie obowiązuje w konkursach dla osób rozpoczynających karierę naukową, nieposiadających stopnia naukowego doktora, ogłaszanych przez NCN, w których najczęściej swoje wnioski pod ocenę poddają doktoranci. W konkursach NCN wnioskodawcą jest osoba, która przygotowała koncepcję i będzie realizować projekt. Doktoranci nie są już formalnie reprezentowani przez swoich promotorów lub opiekunów naukowych, choć są przez nich wspierani merytorycznie. Składają wnioski we własnym imieniu, będąc kierownikami opracowanych przez siebie projektów. Nie potrzebują otwarte-

go przewodu doktorskiego, nie muszą też uzyskać w wyniku projektu stopnia naukowego doktora. Ale co najważniejsze: uzyskane finansowanie mogą przeznaczyć na realizację projektu badawczego zupełnie niezwiązanego z tematem ich rozprawy doktorskiej. Jeśli tymczasem obronią pracę doktorską i uzyskają stopień naukowy doktora, nie będzie to miało żadnego wpływu na bieg projektu finansowanego przez NCN.

Jednak doktoranci i konkurs dla osób rozpoczynających karierę naukową to tylko jeden z przykładów uczestnictwa osób fizycznych w programach NCN. Wróćmy do osób fizycznych w szerszym rozumieniu. Jak zaznaczono na wstępie, mogą się one ubiegać o finansowanie projektów badawczych w ramach konkursów NCN, o ile spełniają ich warunki. **Jak zatem wygląda procedura przyznania im środków finansowych na realizację projektu?**

Wnioski złożone przez osoby fizyczne są oceniane dokładnie w ten sam sposób, jak wnioski przygotowane przez naukowców zatrudnionych w podmiotach prowadzących działalność badawczą.

Różnice w postępowaniu zaczynają być widoczne dopiero po ogłoszeniu wyników. W przypadku skierowania do finansowania projektu badawczego zgłoszonego przez osobę fizyczną dyrektor NCN wydaje **promesę finansowania**. Warunkiem zawarcia umowy o realizację i finansowanie projektu badawczego jest zatrudnienie tej osoby w podmiocie uprawnionym do otrzymania finansowania (te są wyszczególnione w art. 10, ust. 1-8 oraz 10 wspomnianej wcześniej ustawy o zasadach finansowania nauki) co najmniej na czas realizacji grantu. Podmiot zatrudniający będzie, oprócz kierownika projektu, stroną w umowie, a środki na finansowanie projektu będą przekazane za jego pośrednictwem.

Aby otrzymać decyzję o przyznaniu środków i w dalszej kolejności podpisać umowę o realizację i finansowanie projektu badawczego, osoba fizyczna powinna przedstawić w NCN przed upływem miesiąca od dnia otrzymania promesy potwierdzenie zatrudnienia przez uprawniony do otrzymania finansowania podmiot. Przez zatrudnienie NCN rozumie umowę o pracę oraz umowy cywilnoprawne: zlecenia i umowę o dzieło.

I tu warto zwrócić uwagę na ważną modyfikację w procedurze przekazywania środków osobom fizycznym w niedawno rozstrzygniętych konkursach, do których nabór wniosków zakończono 17 czerwca 2011 roku. NCN wprowadziło tu możliwość dostarczenia pisemnego oświadczenia o zobowiązaniu się jednego z uprawnionych podmiotów do zatrudnienia kierownika projektu zamiast standardowo wymaganego potwierdzenia zatrudnienia. Po otrzymaniu takiego oświadczenia NCN wyda standardową decyzję o przyznaniu środków na finansowanie projektu i następnie w terminie 14 dni jednostka zobowiązana będzie dostarczyć do NCN podpisany projekt umowy o realizację i finansowanie projektu badawczego wraz z dokumentem potwierdzającym już istniejący stosunek pracy lub inną formę zatrudnienia. Możliwość przedstawienia oświadczenia została wprowadzona po to, aby usprawnić proces podpisywania umów z grantobiorcami, którzy złożyli wnioski jako osoby fizyczne i umożliwić im otrzymanie środków na realizację projektów jeszcze w tym roku budżetowym.

W pierwszych konkursach NCN do finansowania zakwalifikowano 362 wnioski od osób fizycznych, przynajmniej im ponad 38 milionów złotych. To pierwsze w historii środki uzyskane przez niezależnych naukowców z budżetu państwa na badania podstawowe. Na rozstrzygnięcie czeka kolejny konkurs NCN dla doświadczonych naukowców, w którym złożono 15 wniosków od osób fizycznych, ubiegających się o kwotę ponad 36 milionów złotych.